

не сформовано критеріїв класифікації учасників кримінального провадження, уповноважених на здійснення захисту. Натомість в умовах розвитку змагального кримінального процесу цей аспект набуває все більшого значення, адже від вирішення даного питання також залежить ефективність реалізації засади забезпечення права на захист та функції захисту загалом.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-13. Ст. 88.
2. Мартовицька О. В. Класифікація учасників у кримінальному процесі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: юридична*. Вип. 2, 2014. С. 381-390.
3. Балацька О. Р. Поняття суб'єктів кримінального процесу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. 2, 2018. С. 247-253.
4. Шемшученко Ю. С. Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 3. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001.

Олександр Григорович КРИВОПУСК,
*викладач кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

ПОКАЗАННЯ З ЧУЖИХ СЛІВ ЯК ДОКАЗ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

В 2012 році, з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України, який мав на меті окрім принципового оновлення вітчизняного кримінально-процесуального законодавства з одного боку, а також і максимальну інтеграцію вітчизняного законодавства та наближення його до що законодавства країн Європейського Союзу з іншого, істотно змінив діяльність ОВС, органів Суду та прокуратури України. Свого роду практика показань з чужих слів присутня в законодавстві Англії та США.

Проаналізувавши юридичну практику країн Європи та США можна зробити висновок що на відміну від Українського законодавства процедура отримання і застосування в судовій практиці показань з чужих слів врегульована більш чітко ніж у вітчизняному законодавстві. Також слід зауважити, що сам факт застосування даного виду доказів значною мірою може звузити коло процесуальних прав сторони захисту стосовно права допиту свідків сторони обвинувачення. У показаннях свідка з чужих слів в сучасній Україні є певна ненадійність і величезна ймовірність помилковості такого джерела доказів, оскільки особа, яка надає відповідні свідчення дуже часто витупає перекажчиком інформації та пам'яті іншої особи про подію,

відповідно істинність таких показань справедливо може піддаватись сумнівам. Вказаною проблемою, з позиції та в ракурсі допустимості та належності доказів та предмету доказування, займалися такі видатні вчені як: В. Тертишник, Л. Лобойко, Д. Письменний, В. Зеленецький, О. Ільченко та інші.

Метою нашої роботи є аналіз такого виду доказів, як показання з чужих слів, можливості його застосування та правові підстави визнання таких доказів належними.

Кримінально-процесуальне законодавство дає нам визначення понять допустимості та належності доказів. Так, у ст. 85 КПК зазначається, що належними є такі докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів. З цієї норми ми бачимо, що конкретно не окреслено і не визначено які саме докази слід визнати належними, немає чіткого, вичерпного та систематизованого переліку. На нашу думку, в подальшому це може призвести до використання неналежних доказів, або навпаки до визнання неналежними доказами речі матеріального світу, документи та інші відомості, що можуть мати істотне значення для встановлення об'єктивної істини під час розслідування кримінального провадження та для винесення вироку судом.

Також пропонуємо розглянути норму статті 86 КПК, що дає нам визначення допустимості доказу. Так, доказ визнається допустимим, якщо його отримано у порядку, встановленому кримінально-процесуальним законодавством. Так, частина 2 статті 86 вказує, що недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення. Аналізуючи дану норму слід наголосити, що вона також не дає нам об'єктивного, вичерпного та зрозумілого визначення, які ж саме докази слід вважати недопустимим, який критерій визначення доказу недопустимим, на якій стадії процесу та після настання яких дій ми можемо визнати доказ недопустимим [2].

Аналізуючи такі категорії, як допустимість та належність доказів, можна сказати, що Кримінальний процесуальний кодекс взагалі не визначає, що слід вважати неналежним доказом і в чому полягає критерій неналежності. Крім того, порядок визнання доказу як допустимого має не чіткий та не деталізований характер. На нашу думку необхідно більш конкретно розкрити зміст даної норми, шляхом доповнення або внесення відповідних змін до чинного законодавства.

Переходячи до висвітлення проблеми допустимості такого джерела доказу, як показання з чужих слів, слід зазначити, що це і на сьогоднішній день є дещо «новою» нормою кримінального процесуального законодавства. До 2012 року такого поняття як «показання з чужих слів» не існувало взагалі. Попереднє кримінально-процесуальне законодавство зобов'язувало слідчого,

орган дізнання, органи суду в обов'язковому порядку допитати або відібрати пояснення у особи, стосовно якої є відомості, що вона може відкрити факти та надати інформацію, яка може в подальшому використовуватися як доказ, або як предмет доказування та встановлення об'єктивної істини в кожній окремій справі [3, с. 154]. Дана вимога законодавства певною мірою забезпечувала об'єктивність, безпосередність, неупередженість під час доказування [4, с. 46]. На нашу думку, це також відіграло певною мірою психічне ставлення особи до виказування та надання пояснень щодо кожного окремого факту. Також ця норма певною мірою «оберігала» кримінальне провадження від наклепів та знівечення інформації, що може стати на заваді встановлення об'єктивної істини.

Показаннями з чужих слів, відповідно ч. 1 ст. 97 є висловлювання, здійснене в усній, письмовій або іншій формі, щодо певного факту, яке ґрунтується на поясненні іншої особи.

Як зазначається у ч. 2 ст. 97 Кримінального процесуального кодексу України, суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів незалежно від можливості допитати особу, яка надала первинні пояснення, у виняткових випадках, якщо такі показання є допустимим доказом згідно з іншими правилами допустимості доказів.

Виходячи з цього визначення постає одразу кілька питань, які необхідно розкрити задля уникнення двобічного трактування даного визначення. Зокрема, при виникненні сумнівів щодо неможливості допитати особу, закон не надає нам тлумачення та причини неможливості допитати особу. В даному випадку можлива деяка спекуляція та зловживання нормами права, оскільки об'єктивне визначення неможливості допиту викликає сумнівів. Можна зробити висновок, що суб'єкти кримінального процесу вправі на свій власний розсуд визначити можливість чи неможливість допиту особи [5, с. 118]. Також постає питання, який саме випадок слід вважати винятковим?

На нашу думку, до ст. 97 КПК України необхідно внести зміни в контексті того, що показання з чужих слів можливо використовувати лише тоді, якщо суб'єктом надання таких доказів буде лише очевидець кримінального правопорушення, а не свідок, або інший фігурант по справі. Така необхідність зумовлена тим, що саме очевидець, тобто особа, яка безпосередньо бачила та сприймала злочинну подію, може відмовитись відкрито давати пояснення чи показання, побоюючись помсти з боку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. Що стосуються особи свідка, то, на відміну від очевидця, він не міг бачити подій кримінального правопорушення, а міг дізнатися про них опосередковано, чи з інших джерел.

Зазначимо, що закон неприпустимо закріплює той факт, що показаннями з чужих слів є висловлювання, здійснені в усній, письмовій або іншій формі стосовно певного факту, що ґрунтується на поясненні іншої особи [2]. Фактично, на теперішній час в сучасних умовах, які склались в нашій державі виникають небезпідставні причина вважати, що кримінальне судочинство може

базуватися на неперевіреній або недостатньо перевіреній інформації, на плітках або чутках, а це є недопустимим для винесення справедливого та законного вироку судом .

Ще одним із суттєвих недоліків сучасного законодавства є відсутність факту закріплення обов'язку слідчого, суду допитати особу, на показаннях якої базуються такі показання свідка. Цей факт може у подальшому призвести до обмовлення завідомо невинних осіб або невірною вирішення питання про винуватість чи невинуватість особи.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що необхідним є виключення можливості використовувати як доказ повідомлення та іншу інформацію, джерело яких невідоме. Також вкрай важливо закріпити обов'язок особи, котра проводить розслідування, безпосередньо досліджувати показання. Це можна досягти шляхом внесення змін до кримінального процесуального кодексу.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання таких показань як доказів у кримінальному провадженні є винятком із загального правила і є досить суперечливим інститутом, оскільки як в науці кримінального процесу, так і в судовій практиці не існує єдиної думки щодо доцільності закріплення чи можливості його існування в цілому. Зроблено висновок щодо доречності внесення змін у визначення поняття «показань з чужих слів», умов допустимості таких показань та неможливість допиту особи, яка є першоджерелом. Саме таким чином можливе забезпечення положення, закріпленого ст. 62 Конституції України, згідного якої Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь [1].

Перелік використаних джерел

1. Конституція України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Бандурка О. М., Тацій В. Я., Пшонка В. П. та ін. Кримінально-процесуальний кодекс України: наук.-практ.коментар у 2-х т. Т. 1. Харків: Право, 2012. 768 с.
4. Грошевський Ю., Стахівський С. Докази і доказування в кримінальному процесі. Київ, 2006. 154 с.
5. Баулін О. В., Карпов Н. С. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого і незалежність слідчого ті їх правові гарантії. Київ, 2001. 118 с.